

Eksamen

12.11.2021

MED2001 Mediekommunikasjon

Programområde: Mediproduksjon

LK06

Nynorsk

Eksamensinformasjon

Eksamenstid	Eksamen varer i 4 timar.
Hjelpemiddel	Alle hjelpemiddel er tillatne, bortsett frå ope Internett, samskriving, chat og andre moglegheiter for å kunne utveksle informasjon med andre.
Bruk av kjelder	Dersom du bruker kjelder i svaret ditt, skal dei alltid førast opp på ein slik måte at lesaren kan finne fram til dei. Du skal føre opp forfattar og fullstendig tittel på både lærebøker og annan litteratur. Dersom du bruker utskrifter eller sitat frå Internett, skal du føre opp nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato.
Vedlegg	Vedlegg 1: side 6 <u>Politisk reklame i sosiale medium? Nei takk!</u> (Dagens Næringsliv, Dag Svanæs, professor ved Institutt for datateknologi og informatikk, NTNU, 03.12.19) Vedlegg 2: side 10 <u>Dette er konspirasjonsteoriane om koronavaksinen: – Svært alvorleg</u> (TV2, Elin Sørsdahl 24.01.2021)
Informasjon om vurderinga	Sensor vurderer i kva grad svaret viser at kandidaten har nådd kompetansemåla i læreplanen, og korleis kandidaten bruker og reflekterer over faglege kunnskapar og ferdigheiter. Det blir lagt vekt på at du kan bruke faguttrykk og eksempel for å reflektere rundt kva rolle journalistikken har i samfunnet, med særleg vekt på ytringsfridom, etikk og samfunnsansvar. Vidare blir det lagt vekt på at du kan planlegge eit journalistisk produkt med vekt på arbeidsmetodar, kjeldebruk og val av verkemiddel. Sjå vurderingskriteria her: Eksamensveiledning .
Andre opplysningar	Du skal svare på alle oppgåvene.

TIPS TIL DEG SOM AKKURAT HAR FÅTT EKSAMENSOPPGÅVA:

- Start med å lese oppgåveinstruksen godt.
- Hugs å føre opp kjeldene i svaret ditt dersom du bruker kjelder.
- Les gjennom det du har skrive, før du leverer.
- Bruk tida. Det er lurt å drikke og ete undervegs.

Lykke till!

Oppgåve 1

Det er i dag forbode med politisk reklame på TV i Noreg. På sosiale medium er det derimot fullt lovleg.

Drøft moglege konsekvensar av å oppheve lova om politisk reklame på TV. Det er naturleg å trekke inn omgrep som *offentlegheit*, *mediemakt* og *påverknad*.

Bruk **Vedlegg 1** som bakgrunn for drøftinga.

Oppgåve 2

2020 og 2021 var prega av ein pandemi som påverka store delar av verdas befolkning. Mange var skeptiske til vaksinar. Sjå **Vedlegg 2**.

Planlegg ein kampanje for å informere befolkninga om kvifor det er viktig å vaksinare seg.

- a) Beskriv innhaldet i kampanjen.
- b) Beskriv kva for retoriske og visuelle verkemiddel du vil bruke.
- c) Kva for etiske og juridiske omsyn må du ta i ein slik kampanje?
- d) Planlegg og beskriv kvar og korleis ein slik kampanje kan publiserast.

Bokmål

Eksamensinformasjon

Eksamenstid	Eksamen varer i 4 timer.
Hjelpemidler	Alle hjelpemidler er tillatt, unntatt åpent Internett, samskriving, chat og andre muligheter for å kunne utveksle informasjon med andre.
Bruk av kilder	Hvis du bruker kilder i besvarelsen din, skal disse alltid oppgis på en slik måte at leseren kan finne fram til dem. Du skal oppgi forfatter og fullstendig tittel på både lærebøker og annen litteratur. Hvis du bruker utskrifter eller sitater fra Internett, skal du oppgi nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato.
Vedlegg	Vedlegg 1: side 8 <u>Politisk reklame i sosiale medier? Nei takk!</u> (Dagens Næringsliv, Dag Svanæs, professor ved Institutt for datateknologi og informatikk, NTNU, 03.12.19) Vedlegg 2: side 14 <u>Dette er konspirasjonsteoriene om koronavaksinen: – Svært alvorlig</u> (TV2, Elin Sørsdahl 24.01.2021)
Informasjon om vurderingen	Sensor vurderer i hvilken grad besvarelsen viser at kandidaten har nådd kompetansemålene i læreplanen, og hvordan kandidaten anvender og reflekterer over faglige kunnskaper og ferdigheter. Det legges vekt på at du kan bruke faguttrykk og eksempler for å reflektere rundt journalistikkens rolle i samfunnet med særlig vekt på ytringsfrihet, etikk og samfunnsansvar. Videre legges det vekt på at du kan planlegge et journalistisk produkt med vekt på arbeidsmetoder, kildebruk og valg av virkemidler. Se vurderingskriteriene her: Eksamensveiledning .
Andre opplysninger	Alle oppgavene skal besvares.
TIPS TIL DEG SOM AKKURAT HAR FÅTT EKSAMENSOPPGAVEN: <ul style="list-style-type: none">• Start med å lese oppgaveinstruksen godt.• Husk å føre opp kildene i svaret ditt dersom du bruker kilder.• Les gjennom det du har skrevet, før du leverer.• Bruk tiden. Det er lurt å drikke og spise underveis.	

Lykke till!

Oppgave 1

Det er i dag forbudt med politisk reklame på TV i Norge. På sosiale medier er det derimot fullt lovlig.

Drøft mulige konsekvenser av å oppheve loven om politisk reklame på TV. Det er naturlig å trekke inn begreper som *offentlighet*, *mediemakt* og *påvirkning*.

Bruk **Vedlegg 1** som bakgrunn for drøftingen.

Oppgave 2

2020 og 2021 var preget av en pandemi som påvirket store deler av verdens befolkning. Mange var skeptiske til vaksiner. Se **Vedlegg 2**.

Planlegg en kampanje for å informere befolkningen om hvorfor det er viktig å vaksinere seg.

- a) Beskriv innholdet i kampanjen.
- b) Beskriv hvilke retoriske og visuelle virkemidler du vil bruke.
- c) Hvilke etiske og juridiske hensyn må du ta i en slik kampanje?
- d) Planlegg og beskriv hvor og hvordan en slik kampanje kan publiseres.

Vedlegg 1

Innlegg: Politisk reklame i sosiale medium? Nei takk!

Politisk reklame i sosiale medium undergrev demokratiet og er eit eksperiment vi ikkje har råd til å vere med på. Eit velfungerande demokrati er jo ein føresetnad for velstanden vår.

Kringkastingslova §3-1 forbyr i dag politisk reklame i fjernsyn. Dette er ei lov vi har hatt sidan fjernsynets barndom, og som er grunnlagt med at kapitalsterke grupperingar ikkje skal kunne kjøpe seg til politiske fordelar. Høgre, Frp og Venstre ønsker å fjerne dette forbodet, medan resten av partia ønsker å behalde det.

Eit av argumenta for å fjerne lova er at ho har gått ut på dato no som sosiale medium har tatt over den rolla fjernsynet hadde tidlegare. Ein kan vere einig eller ueinig i om politisk påverknad gjennom fjernsynet skal kunne kjøpast, men overgangen til sosiale medium er snarare ein grunn til å utvide forbodet enn til å avskaffe det – dette fordi sosiale medium er grunnleggande annleis enn fjernsyn, og farleg for demokratiet på ein heilt annan måte.

Politisk reklame i sosiale medium undergrev demokratiet ved å skape forvirring hos veljarane og tvingar dei politiske partia til meir populisme. Med bakgrunn i dette bør det komme eit tillegg i kringkastingslova § 3-1 som inkluderer eit forbod mot politisk reklame i sosiale medium.

Internasjonalt ser vi no store negative effektar på demokratiet av politisk reklame på sosiale medium, med brexit og polariseringa av amerikansk politikk som eksempel.

Eg er for tida i USA på eit forskingsopphald og er i dagleg kontakt med amerikanske kollegaer innan IKT- og medieforskning. Eg har enno til gode å møte ein einaste fagperson her som meiner at politisk reklame i sosiale medium er ein god idé. Dei fleste er for eksempel opprørte over Mark Zuckerbergs opptreden i kongressen nyleg.

Motstanden mot politisk reklame i sosiale medium strekker seg langt inn i sjølve IKT-sektoren. Mest radikal er sjefen for Twitter, Jack Dorsey, som førre månad annonserte at Twitter no forbyr all politisk reklame.

For å forstå kvifor politisk reklame på sosiale medium er ein dårleg idé, er det viktig å forstå forretningsmodellen. Facebook og dei andre sosiale media lever av reklame. Reklame på sosiale medium verkar fordi dei veit ekstremt mykje om oss basert på kva vi klikkar på, kven vi er venner med, og så vidare. Alt dette blir brukt for å gjere det som blir kalla mikromålretting.

Dersom eg for eksempel skal selje ein elektrisk bil i Noreg gjennom Facebook, vil eg lage ei rekke ulike videoar som poengterer ulike eigenskapar ved bilen, alt frå akselerasjon til kor familievennleg og miljøvennleg han er. Eg vil så beskrive kva eg trur kjenneteiknar personar som vil la seg overtyde av kvar enkelt av desse videoane. Facebook vel så automatisk ut desse brukarane for meg basert på kva dei veit om dei: Éin person vil få presentert reklamevideoen

om akselerasjon, ein annan den om kor familievennleg bilen er, og ein tredje den om kor miljøvennleg han er. Som om det var tre ulike bilar.

Med politisk reklame i sosiale medium vil desse metodane bli brukte til å selje budskapet til partia. Partia vil bli bedt om å lage ei rekke videoar som vinklar partiet mot ulike målgrupper.

La oss ta som eksempel ein typisk norsk familie med far Ola, mor Kari og sonen Petter. Ola er opptatt av økonomi, og Kari står for kristne verdiar, medan Petter er opptatt av miljø.

Ola får sjå ein video der partileiaren snakkar om låge skattar, Kari får sjå ein video der den same partileiaren snakkar om kristne verdiar, medan Petter får sjå ein video der partileiaren frontar miljø saker. Som om det var tre ulike parti.

Alle politiske parti vil bli trekte inn dette digitale maskespelet, og til slutt sit vi att med ein masse forvirra veljarar som trur at alle partia er opptatt av hjertesakene deira. Denne forvirringa er mogleg fordi Facebook og andre sosiale medium har deg aleine framfor skjermen og veit ekstremt mykje om deg.

Eit velfungerande demokrati er avhengig av meiningsbryting over middagsbordet og i lunsjpausen på jobben. Det krev at ein veit kva kvart enkelt parti står for. Debatten om politisk reklame i sosiale medium må hevast over partipolitikken. Det handlar ikkje om politikk, men om å bevare demokratiet. Eit velfungerande demokrati er ein føresetnad for velstanden vår, og det har vi ikkje råd til å miste.

Dei einaste som vinn på politisk reklame i sosiale medium, er plattformegarane. Alle andre blir taparar.

Dagens Næringsliv 03.12.2019

Dag Svanæs, professor ved Institutt for datateknologi og informatikk, NTNU

Vedlegg 1

Innlegg: Politisk reklame i sosiale medier? Nei takk!

Politisk reklame i sosiale medier undergraver demokratiet og er et eksperiment vi ikke har råd til å være med på. Et velfungerende demokrati er jo en forutsetning for vår velstand.

Kringkastingslovens §3-1 forbyr i dag politisk reklame i fjernsyn. Dette er en lov vi har hatt siden fjernsynets barndom og som er begrunnet i at kapitalsterke grupperinger ikke skal kunne kjøpe seg til politiske fordeler. Høyre, Frp og Venstre ønsker å fjerne dette forbudet, mens resten av partiene ønsker å beholde det.

Et av argumentene for å fjerne loven er at den har gått ut på dato nå som sosiale medier har tatt over fjernsynets rolle. Man kan være enig eller uenig i om politisk påvirkning gjennom fjernsyn skal kunne kjøpes, men overgangen til sosiale medier er snarere en grunn til å utvide forbudet enn til å avskaffe det. Dette fordi sosiale medier er grunnleggende annerledes enn fjernsyn, og farligere for demokratiet på en helt annen måte.

Politisk reklame i sosiale medier undergraver demokratiet ved å skape forvirring hos velgerne og tvinger de politiske partiene mot mer populisme. Med bakgrunn i dette bør det vedtas et tillegg i Kringkastingsloven § 3–1 som inkluderer et forbud mot politisk reklame i sosiale medier.

Internasjonalt ser vi nå store negative effekter for demokratiet av politisk reklame på sosiale medier, med brexit og polariseringen av amerikansk politikk som eksempler.

Jeg befinner meg for tiden på forskningsopphold i USA og er i daglig kontakt med amerikanske kolleger innen IKT- og medieforskning. Jeg har ennå til gode å møte en eneste fagperson her som mener at politisk reklame i sosiale medier er en god idé. De fleste er for eksempel opprørt over Mark Zuckerbergs opptreden i kongressen nylig.

Motstanden mot politisk reklame i sosiale medier strekker seg langt inn i selve IKT-sektoren. Mest radikal er Twitters sjef Jack Dorsey som i forrige måned annonserte at Twitter nå forbyr all politisk reklame.

For å forstå hvorfor politisk reklame på sosiale medier er en dårlig idé, er det viktig å forstå forretningsmodellen. Facebook og de andre sosiale mediene lever av reklame. Reklame på sosiale medier virker fordi de vet ekstremt mye om oss basert på hva vi klikker på, hvem vi er venner med og så videre. Alt dette brukes for å gjøre det som kalles mikromålretting.

Hvis jeg for eksempel skal selge en elektrisk bil i Norge gjennom Facebook, vil jeg lage en rekke forskjellige videoer som poengterer forskjellige egenskaper ved bilen, alt fra akselerasjon til familievennlighet og miljøvennlighet. Jeg vil så beskrive hva jeg tror kjennetegner personer som vil la seg overbevise av hver enkelt av disse videoene. Facebook velger så automatisk ut disse brukerne for meg basert på hva de vet om dem: Én person vil få presentert reklamevideoen om akselerasjon, en annen den om familievennlighet, og en tredje den om miljøvennlighet. Som om det var tre forskjellige biler.

Med politisk reklame i sosiale medier vil disse metodene bli anvendt til å selge partienes budskap. Partiene vil bli bedt om å lage en rekke videoer som vinkler partiet mot forskjellige målgrupper.

La oss ta som eksempel en typisk norsk familie med far Ola, mor Kari og sønnen Petter. Ola er opptatt av økonomi, og Kari står for kristne verdier, mens Petter er opptatt av miljø.

Ola får se en video der partilederen snakker om lave skatter, Kari får se en video der samme partileder snakker om kristne verdier, mens Petter får se en video der partilederen fronter miljø saker. Som om det var tre forskjellige partier.

Alle politiske partier vil bli trukket inn dette digitale maskespillet, og til slutt sitter vi igjen med en masse forvirrede velgere som tror alle partiene er opptatt av deres hjertesaker. Denne forvirringen er mulig fordi Facebook og andre sosiale medier har deg alene foran skjermen og vet ekstremt mye om deg.

Et velfungerende demokrati er avhengig av meningsbrytning over middagsbordet og i lunsjpausen på jobben. Det krever at man vet hva hvert enkelt parti står for. Debatten om politisk reklame i sosiale medier må heves over partipolitikken. Det handler ikke om politikk, men om å bevare demokratiet. Et velfungerende demokrati er en forutsetning for vår velstand, og det har vi ikke råd til å miste.

De eneste som vinner på politisk reklame i sosiale medier, er plattformene. Alle andre blir tapere.

Dagens Næringsliv 03.12.2019

Dag Svanæs, professor ved Institutt for datateknologi og informatikk, NTNU

Vedlegg 2

Dette er konspirasjonsteoriane om koronavaksinen: – Svært alvorleg

Ifølge sosiale medium kan vaksinen gjere kvinner sterile og endre DNA-et til menneske. No tar fleire legar eit oppgjær med feilinformasjonen som florerer på internett.

Helseminister Bent Høie håper at alle over 18 år har fått tilbod om koronavaksine innan sommaren. Men at alle får tilbodet, betyr ikkje at alle vil la seg vaksinere.

Regjeringa reknar med at omtrent 30 prosent av nordmenn, over 1,2 millionar menneske, ikkje vil ta vaksinen.

– Eg skulle gjerne sett at det talet var lågare, seier helsedirektør Bjørn Guldvog til TV2.

– Nei takk!

Dersom ein gjer eit søk på sosiale medium, blir det tydeleg at mange nordmenn er svært usikre på om dei vil la seg vaksinere.

Dette er kommentarar som har tikka inn på Facebook-sida til TV2 dei siste dagane:

«Stiller meg VELDIG skeptisk til denne vaksinen», skriv ein Facebook-brukar.

«Man må regne med russisk rulett med denne vaksinen, nei takk!»

«Vaksinen burde testes noen år først, ikke bare slenges ut på folk.»

– Utruleg farleg

Lege og forfattar Wasim Zahid synest det er synd at mange nordmenn framleis er skeptiske til vaksinen.

– Det er nok fleire grunnar til at folk er usikre. For nokon er det reell frykt og skepsis. Derfor er det veldig uheldig at det sirkulerer masse feilinformasjon og konspirasjonsteoriar på nettet, seier Zahid.

Det er laga fleire grupper på Facebook der vaksinemotstandarar og kritikarar deler teoriar og mytar om vaksinen og potensielle biverknader.

Ein analyse frå Faktisk.no viser at konspirasjonsteoriar og feilinformasjon dominerer vaksinedebatten på sosiale medium.

– Feilinformasjon er utruleg farleg. Det kan få folk til å ta avgjerder på heilt feil grunnlag, noko som kan få direkte konsekvensar for helsa di, seier Zahid.

Dette er mytane

Det tok ikkje lang tid frå arbeidet med ein koronavaksine starta i vår, til konspirasjonsteoriane begynte å spreie seg på sosiale medium.

TV2 har undersøkt kva som er dei største mytane om vaksinen, og bedt Zahid gi si meining.

1. Fleire nordmenn har døydd etter at dei fekk vaksinen.

14. januar publiserte Legemiddelverket ein rapport der det blei meldt om 23 dødsfall i samband med koronavaksinasjon blant svært skrøpelege sjukeheimsbebuvarar.

Nyheita sette raskt fyr på vaksinedebatten og fekk internasjonal merksemd.

I ettertid har [FHI](#) presisert at dødsfalla ikkje nødvendigvis har samband med vaksinasjonen.

– Kvar veke døy 400 menneske på norske sjukeheimar. Det er derfor forventa at nokon av dei som får koronavaksinen, vil dø. Dette vil sjølvsagt bli nøye analysert, men det er viktig å hugse på at det er stor forskjell på å dø av noko og å dø etter noko, seier Zahid.

2. Vaksinen inneheld ein mikrochip.

Ein teori som har spreidd seg som eld i tørt gras, spesielt i USA, hevdar at heile pandemien er konstruert av store globale aktørar som vil kontrollere verda. Dei meiner vaksinen inneheld ein mikrochip som kan spore og overvake befolkninga.

Ei undersøking frå [YouGov](#) viser at opp mot 28 prosent av amerikanarar trur dette kan stemme, og fleire meiner at Microsoft-gründer Bill Gates står bak. Gates avkreftar dette overfor [BBC](#).

– Dette er berre tull. Det er ikkje mogleg å implantere ein mikrochip i ein vaksine, seier Zahid.

3. Eldre bør ikkje ta vaksinen fordi han ikkje er testa på dei over 85.

I dei kliniske studiane av koronavaksinen frå Pfizer og BioNTech var det ingen testpersonar over 85 år. Det har fått fleire til å tru at vaksinen ikkje bør brukast på dei aller eldste.

– Det er riktig at vi har mindre data på korleis vaksinen fungerer for dei aller eldste. Det er derfor viktig at ein tar ei god fagleg vurdering av om dette er trygt, noko FHI har gjort, seier Zahid.

4. Vaksinen kan gjere kvinner sterile.

I midten av desember fekk eit Facebook-innlegg om moglege biverknader massiv merksemd på sosiale medium. Innlegget argumenterte for at kvinner kunne bli sterile av vaksinen.

Business Insider skriv at innlegget har blitt sletta av Facebook fordi det spreidde falsk informasjon, men teorien har likevel halde fram med å spreie seg.

– Det er ingen grunn til å tru at vaksinen gjer kvinner sterile. Vaksinen har ingen mekanismar som skulle tilseie at dette er ein mogleg biverknad, seier Zahid.

5. Det er ikkje mogleg å utvikle ein trygg vaksine på så kort tid.

Vanlegvis er det ein tidkrevjande prosess å utvikle ein ny vaksine. Legemiddelindustrien (LMI) skriv at ein i gjennomsnitt bruker mellom 5 og 15 år.

I løpet av kort tid har forskarar likevel klart å utvikle, teste og godkjenne fleire koronavaksinar. Det har fått fleire vaksineskeptikarar til å undrast over om vaksinen er laga utan tilstrekkeleg kontroll og forskning.

– Det er faktisk fullt mogleg å lage ein vaksine på så kort tid. Det har vore eit stort internasjonalt samarbeid. I tillegg har ein allereie ein del av komponentane som skal til for å lage ein vaksine. Det er ikkje slik at ein startar heilt på berr bakke når ein utviklar ein ny vaksine, seier Zahid.

6. Vaksinen klussar med DNA-et vårt.

Både vaksinen frå Pfizer/BioNTech og Moderna er såkalla mRNA-vaksinar. Dei bruker ein genetisk kode til å instruere kroppen til å lage små delar av viruset og deretter utvikle antistoff.

Bruken av genetisk kode har skapt spekulasjonar om at vaksinen øydelegg og endrar det naturlege DNA-et til mennesket.

– Det gjer han ikkje. Når vaksinen blir sett, er det ein genetisk kode ein får injisert. Men med ein gong denne koden er generert, blir han destruert av kroppen. Det er derfor heilt umogleg at noko av vaksinen blir inkorporert i DNA-et vårt, seier Zahid.

7. Det er ingen vits å ta vaksinen dersom du ikkje er i risikograppa.

Dei fleste som blir smitta av koronaviruset, får lette symptom og blir heilt friske i løpet av to veker. Dei som er i risikograppa, har større risiko for eit alvorleg sjukdomsforløp, og det er derfor dei som står først i vaksinekøen.

Etter kvart vil alle over 18 år få tilbod om vaksine, men fleire vaksinemotstandarar meiner det er unødvendig å ta vaksinen når ein sjølv ikkje er i risikogruppa for å bli alvorleg sjuk.

– Det er viktig at alle er med i kampen mot viruset. For å oppnå flokkimmunitet er det ein fordel at heile befolkninga blir vaksinert. Jo fleire som blir vaksinerte, jo betre blir effekten, seier Zahid.

Vanleg med nokre biverknader

FHI og Legemiddelverket følger nøye med på eventuelle biverknader av vaksinen. Dei ser førebels ingen grunn til bekymring.

– Det har vore store utprøvingar etter boka utan at det har blitt oppdaga store biverknader. Fleire millionar er allereie vaksinerte, og det har gått veldig bra. Det er ingen farlege biverknader, seier overlege Preben Aavitsland i FHI.

Det er likevel ikkje uvanleg å oppleve milde biverknader som hovudpine, feber, frysningar og muskel- og leddsmerter etter å ha tatt vaksinen. Symptoma går som regel over etter eit par dagar.

– Er de bekymra for at skepsisen til vaksinen kjem til å auke?

– Vi er ikkje så redde for det, sjølv om det er ein del folk som prøver å skremme andre med feilinformasjon om vaksinen. Eg trur skepsisen vil minske etter kvart som vi får meir erfaring med vaksinasjonen og kan dele meir informasjon med befolkninga, seier Aavitsland.

FHI reknar med at langt fleire enn 70 prosent på sikt takkar ja når dei får tilbod om vaksine.

– Ikkje les konspirasjonsteoriar

Også helsedirektør Bjørn Guldvog håper at fleire vil endre meining etter kvart. Han ber folk finne informasjon frå seriøse aktørar, ikkje konspirasjonsteoriar på sosiale medium.

– Kva vil du seie til dei som er skeptiske?

– Eg vil seie at dei må sette seg grundig inn i den informasjonen og dei faktaa som blir gitt frå FHI, Legemiddelverket, Helsedirektoratet og andre seriøse aktørar. Dei må vere klar over at det er ein del konspirasjonsteoriar og feilinformasjon om vaksinar der ute, seier Guldvog.

Han understrekar likevel at kvar og ein må gjere ei sjølvstendig vurdering og bestemme om dei ønsker å ta vaksinen eller ikkje.

TV2, Elin Sørsdahl 24.01.2021

Vedlegg 2

Dette er konspirasjonsteoriene om koronavirusen: – Svært alvorlig

Ifølge sosiale medier kan vaksinen gjøre kvinner sterile og endre menneskers DNA. Nå tar flere leger et oppgjør med feilinformasjonen som florerer på internett.

Helseminister Bent Høie håper at alle over 18 år har fått tilbud om koronavirusvaksine innen sommeren. Men selv om alle får tilbudet betyr ikke det at alle vil la seg vaksinere.

Regjeringen regner med at omtrent 30 prosent av nordmenn, over 1,2 millioner mennesker, ikke vil ta vaksinen.

– Jeg skulle gjerne sett at det tallet var lavere, sier helsedirektør Bjørn Guldvog til TV2.

– Nei takk!

Hvis man tar et søk på sosiale medier blir det tydelig at mange nordmenn er svært usikre på om de vil la seg vaksinere.

Dette er kommentarer som har tikkert inn i på TV 2s Facebook-side de siste dagene:

«Stiller meg VELDIG skeptisk til denne vaksinen», skriver en Facebook-bruker.

«Man må regne med russisk rulett med denne vaksinen, nei takk!».

«Vaksinen burde testes noen år først, ikke bare slenges ut på folk.»

– Utrolig farlig

Lege og forfatter Wasim Zahid synes det er synd at mange nordmenn fortsatt er skeptiske til vaksinen.

– Det er nok flere grunner til at folk er usikre. For noen er det en reell frykt og skepsis. Derfor er det veldig uheldig at det sirkulerer masse feilinformasjon og konspirasjonsteorier på nettet, sier Zahid.

Det er laget flere grupper på Facebook der vaksinemotstandere og kritikere deler teorier og myter om vaksinen og potensielle bivirkninger.

En analyse fra Faktisk.no viser at konspirasjonsteorier og feilinformasjon dominerer vaksinedebatten på sosiale medier.

– Feilinformasjon er utrolig farlig. Det kan få folk til å ta beslutninger på helt feil grunnlag, noe som kan få direkte konsekvenser for helsen din, sier Zahid.

Dette er mytene

Det tok ikke lang tid fra arbeidet med en koronavaksine startet i vår til konspirasjonsteoriene begynte å spre seg på sosiale medier.

TV 2 har undersøkt hva som er de største mytene om vaksinen og bedt Zahid gi sin mening.

1. Flere nordmenn har dødd etter at de fikk vaksinen.

14. januar publiserte Legemiddelverket en rapport der det ble meldt om 23 dødsfall i forbindelse med koronavaksinasjon blant svært skrøpelige sykehjemsbeboere.

Nyheten satte raskt fyr på vaksinedebatten og fikk internasjonal oppmerksomhet.

I ettertid har [FHI](#) presisert at dødsfallene ikke nødvendigvis har en sammenheng med vaksinasjonen.

– Hver uke dør det 400 mennesker på norske sykehjem. Det er derfor forventet at noen av de som får koronavaksinen vil dø. Dette vil selvfølgelig bli nøye analysert, men det er viktig å huske på at det er stor forskjell på å dø av noe og dø etter noe, sier Zahid.

2. Vaksinen inneholder en mikrochip.

En teori som har spredd seg som ild i tørt gress, spesielt i USA, hevder at hele pandemien er konstruert av store globale aktører som vil kontrollere verden. De mener vaksinen inneholder en mikrochip som kan spore og overvåke befolkningen.

En undersøkelse fra [YouGov](#) viser at opp mot 28 prosent av amerikanere tror dette kan stemme, og flere mener Microsoft-gründer Bill Gates står bak. Gates avkrefter dette overfor [BBC](#).

– Dette er bare tull. Det er ikke mulig å implantere en mikrochip i en vaksine, sier Zahid.

3. Eldre bør ikke ta vaksinen fordi den ikke er testet på de over 85.

I de kliniske studiene av koronavaksinen fra Pfizer og BioNTech var det ingen testpersoner over 85 år. Det har fått flere til å tro at vaksinen ikke bør brukes på de aller eldste.

– Det er riktig at vi har mindre data på hvordan vaksinen fungerer for de aller eldste. Det er derfor viktig at man tar en god faglig vurdering på om dette er trygt, noe FHI har gjort, sier Zahid.

4. Vaksinen kan gjøre kvinner sterile.

I midten av desember fikk et facebook-innlegg om mulige bivirkninger massiv oppmerksomhet på sosiale medier. Innlegget argumenterte for at kvinner kunne bli sterile av vaksinen.

Buisness Insider skriver at innlegget har blitt slettet av Facebook for å spre falsk informasjon, men teorien har likevel fortsatt å spre seg.

– Det er ingen grunn til å tro at vaksinen gjør kvinner sterile. Vaksinen har ingen mekanismer som skulle tilsi at dette var en mulig bivirkning, sier Zahid.

5. Det er ikke mulig å utvikle en trygg vaksine på så kort tid.

Vanligvis er det en tidkrevende prosess å utvikle en ny vaksine. Legemiddelindustrien (LMI) skriver at man i gjennomsnitt bruker mellom 5 og 15 år.

I løpet av kort tid har forskere likevel klart å utvikle, teste og godkjenne flere koronavaksiner. Det har fått flere vaksineskeptikere til å undres om vaksinen er laget uten tilstrekkelig kontroll og forskning.

– Det er faktisk fullt mulig å lage en vaksine på så kort tid. Det har vært et stort internasjonalt samarbeid. I tillegg har man allerede en del av komponentene som skal til for å lage en vaksine. Det er ikke sånn at man starter helt på bar bakke når man utvikler en ny vaksine, sier Zahid.

6. Vaksinen klusser med vårt DNA.

Både vaksinen fra Pfizer/BioNTech og Moderna er en såkalt mRNA-vaksine. Den bruker en genetisk kode til å instruere kroppen til å lage små deler av viruset og deretter utvikle antistoffer.

Bruken av genetisk kode har skapt spekulasjoner om at vaksinen ødelegger og endrer menneskets naturlige DNA.

– Det gjør den ikke. Når vaksinen settes er det en genetisk kode man får injisert. Men med en gang denne koden er generert blir den destruert av kroppen. Det er derfor helt umulig at noe av vaksinen inkorporeres i vårt DNA, sier Zahid.

7. Det er ikke vits å ta vaksinen hvis du ikke er i risikogruppen.

De fleste som smittes av koronaviruset får lette symptomer og blir helt friske i løpet av to uker. De som er i risikogruppen har økt risiko for et alvorlig sykdomsforløp og det er derfor disse som står først i vaksinekøen.

Etterhvert vil alle over 18 år få tilbud om vaksine, men flere vaksinemotstandere mener det er unødvendig å ta vaksinen når man selv ikke er i risikogruppen for å bli alvorlig syk.

– Det er viktig at alle er med i kampen mot viruset. For å oppnå flokkimmunitet er det en fordel at hele befolkningen vaksineres. Jo flere som vaksineres, jo bedre blir effekten, sier Zahid.

Vanlig med noen bivirkninger

FHI og Legemiddelverket følger nøye med på eventuelle bivirkninger av vaksinen. De ser foreløpig ingen grunn til bekymring.

– Det har vært store utprøvinger etter boka uten at det har blitt oppdaget store bivirkninger. Flere millioner er allerede vaksiner og det har gått veldig bra. Det er ingen farlige bivirkninger, sier overlege Preben Aavitsland i FHI.

Det er likevel ikke uvanlig å oppleve milde bivirkninger som hodepine, feber, frysninger og muskler- og leddsmerter etter å ha tatt vaksinen. Symptomene går som regel over etter et par dager.

– Er dere bekymret for at skepsisen til vaksinen kommer til å øke?

– Vi er ikke så redde for det, selv om det er en del folk som prøver å skremme andre med feilinformasjon om vaksinen. Jeg tror skepsisen vil minske etter hvert som vi får mer erfaring med vaksinasjon og kan dele mer informasjon med befolkningen, sier Aavitsland.

FHI regner med at langt flere enn 70 prosent takker ja når de får tilbud om vaksine på sikt.

– Ikke les konspirasjonsteorier

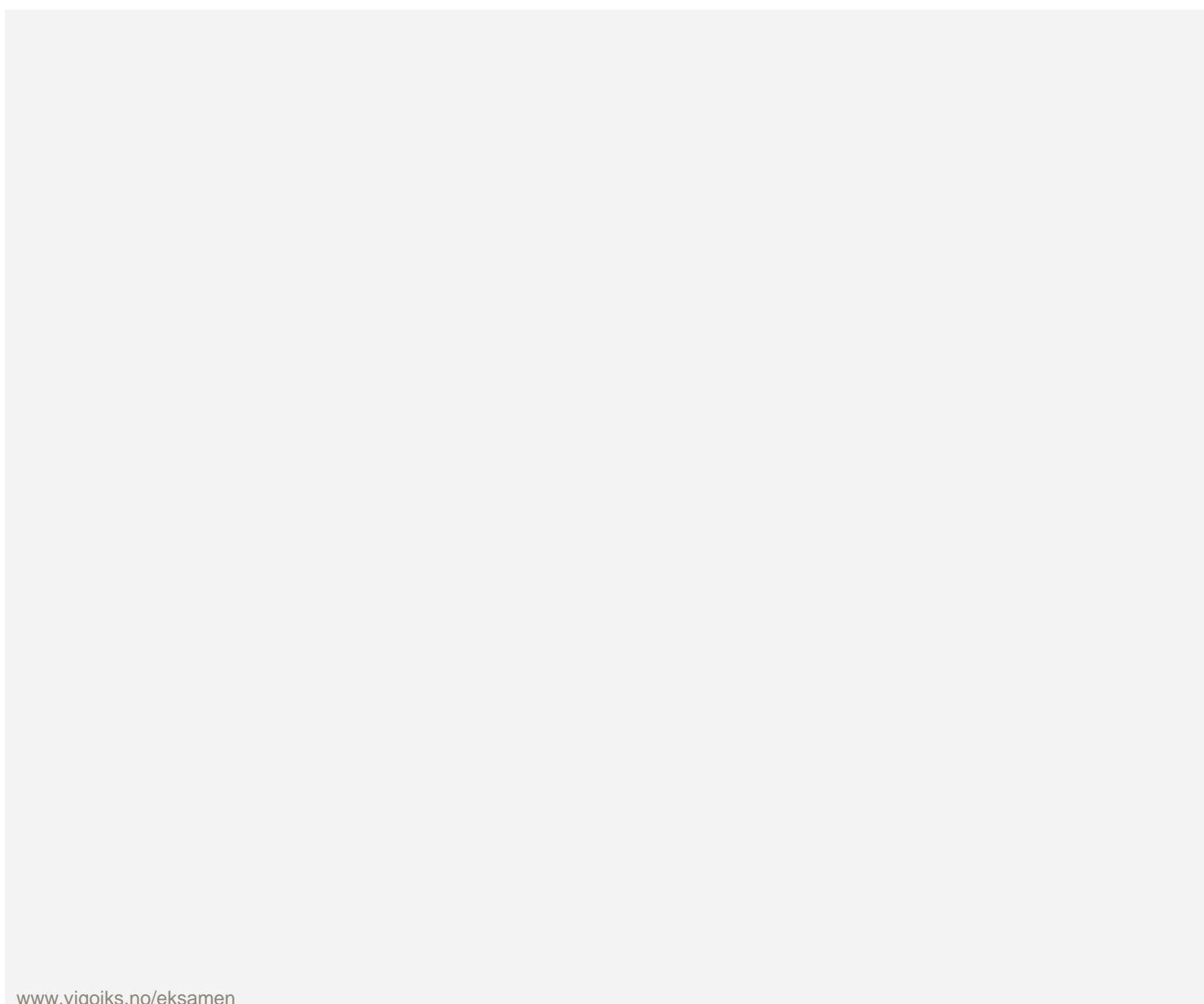
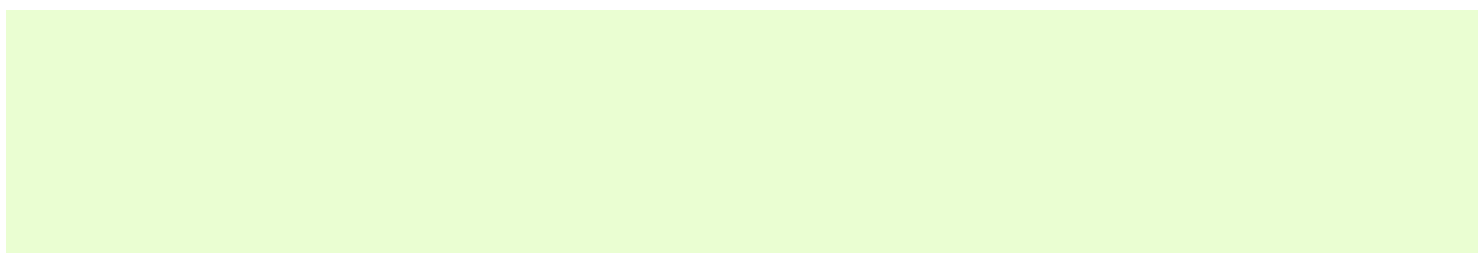
Også helsedirektør Bjørn Guldvog håper at flere vil endre mening etterhvert. Han ber folk finne informasjon fra seriøse aktører, ikke konspirasjonsteorier på sosiale medier.

– Hva vil du si til de som er skeptiske?

– Jeg vil si at de må sette seg grundig inn i den informasjonen og de fakta som gis fra FHI, Legemiddelverket, Helsedirektoratet og andre seriøse aktører. De må være klar over at det er en del konspirasjonsteorier og feilinformasjon om vaksiner der ute, sier Guldvåg.

Han understreker likevel at hver og en må gjøre en selvstendig vurdering og bestemme om man ønsker å ta vaksinen eller ikke.

TV2, Elin Sørsvang 24.01.2021

www.vigoiks.no/eksamen